

CONȚINUTUL DREPTULUI LA REPRODUCEREA OPEREI

Dorian CHIROȘCA,
magistru în drept

Recenzent: *Aurel BĂIEȘU,*
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

RESUMÉ

Le présent article représente une épreuve de l'auteur d'effectuer une analyse du droit subjectif de l'auteur sur la reproduction de l'oeuvre d'esprit, de littérature ou de science. Dans ce contexte, l'auteur fait une analyse comparative des éléments du contenu du droit sur la reproduction de l'oeuvre prévus par la législation nationale et des ceux prévus dans la législation de la Roumanie et d'autres états. Aussi sont analysées les prévisions des directives européennes vis-à-vis de ce chapitre et dans ce contexte sont effectués des propositions de la loi ferenda.

Potrivit art. 9 din Convenția de la Berna privind protecția operelor literare și artistice¹ (în continuare – Convenția de la Berna) autorii operelor literare și artistice vor avea dreptul exclusiv de a autoriza reproducerea operelor de artă, literatură sau știință, în orice mod și sub orice formă. Legislațiilor naționale din statele membre ale Uniunii le va fi rezervat dreptul de a autoriza reproducerea unor atare opere în anumite cazuri speciale, cu condiția ca o atare reproducere să nu fie în contradicție cu valorificarea normală a operei și să nu prejudicieze interesele legitime ale autorului.

Directiva Parlamentului European și a Consiliului nr. 2001/29/CE din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională² (în continuare – Directiva 2001/29/CE) în art. 2 dispune:

„Statele membre recunosc persoanelor enumerate mai jos dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mod sau formă, în totalitate sau în parte:

- a) autorilor, cu privire la propriile opere;
- b) artiștilor interpreți și executanți, cu privire la fixarea prestațiilor lor artistice;
- c) producătorilor de fonograme, cu privire la propriile înregistrări;
- d) producătorilor primei fixări a unui film, cu privire la originalul și copiile acestuia;
- e) organismelor de difuziune radiotelevizată, cu privire la fixarea propriilor transmisiuni, indiferent dacă sunt efectuate în aer sau prin fir, inclusiv transmisiunile prin cablu și satelit”.

De menționat că legiuitorul francez, în art. 122-3 din CPI, consacră autorului dreptul la reproducere, pe care o definește în felul următor: „Reproducerea constă în fixarea materială a operei prin orice procedeu ce permite comunicarea ei publicului de o

manieră indirectă. Ea se poate efectua, printre altele, prin tipărire, desen, gravură, fotografie, mulaj și orice alt procedeu de artă grafică și plastică, înregistrare mecanică, cinematografică sau magnetică. Pentru operele de arhitectură reproducerea constă, de asemenea, în executarea repetată a unui plan sau a unui proiect-tip”.

Conform art. 10 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 293/1994 privind dreptul de autor și drepturile conexe (în continuare – Legea nr. 293/1994), autorului sau altui titular al dreptului de autor îi aparține dreptul de a efectua, de a permite sau de a interzice reproducerea operei. Reproducerea este definită la art. 3 din aceeași lege și reprezintă „realizarea unuia sau a câtorva exemplare ale operei sau fonogramei în orice formă materială, inclusiv audio- și videoimprimare; imprimarea operei sau a fonogramei pentru păstrarea ei temporară sau permanentă sub formă electronică (inclusiv numerică), optică sau într-o altă formă lizibilă de mașină”.

Considerăm că definiția dată de legiuitorul nostru este foarte îngustă și nu cuprinde toate elementele de realizare a dreptului la reproducere. Altfel spus, prevederile legiuitorului național nu corespund cerințelor actuale conținute în directiva europeană. Dacă e să facem o analiză a textelor legale expuse, constatăm că, de fapt, prevederile legii coincid cu cele stipulate în Convenția de la Berna. Astfel, ambele texte legale menționează că autorul va avea dreptul să autorizeze reproducerea operelor în orice formă materială. Referindu-ne la formularea din textul legii privind „imprimarea operei sau a fonogramei pentru păstrarea ei temporară sau permanentă sub formă electronică (inclusiv numerică), optică sau într-o altă formă lizibilă de mașină”, considerăm că aceasta presupune fixarea operei în modul prevăzut de legea franceză (art. 122-3 din CPI). Totodată,

suntem de părere că prevederile legale care se referă la imprimarea operei doar sub formă electronică sau altă formă lizibilă de mașină redau tendințele actuale de dezvoltare a tehnicii.

În opinia noastră, noțiunea de *reproducere*, formulată la art. 3 din Legea nr. 293/1994, trebuie să conțină și referirea la faptul că reproducerea reprezintă nu doar realizarea unor exemplare ale operei sau fonogramei în orice formă materială, dar și prin orice alte mijloace. Prin urmare, aceasta ar fi o propunere *de lege ferenda*. Asemenea concluzii pot fi argumentate prin faptul că reproducerea nu este doar un act de fixare materială a operei. Dreptul la reproducere poate fi realizat și în cazul în care opera a fost reprezentată sau interpretată scenic sau în alt mod ce permite accesul publicului la operă. După cum se menționează în literatura de specialitate, „este de observat că fiecare interpretare a operei constituie, la rândul ei, operă protejată, inclusiv împotriva reproducerii neautorizate”.³

Reproducerea unei opere poate fi realizată, potrivit art. 3 din Legea nr. 293/1994, în orice formă, inclusiv cea electronică sau lizibilă de mașină. În opinia noastră, legiuitorul a avut în vedere și cazul operelor derivate. Acestea sunt niște forme de realizare a dreptului la reproducere prin schimbarea conținutului operei originale în alte forme. Avem în vedere prevederile de la art. 10 alin. (2) lit. g), h), care stipulează dreptul autorului la traducerea operei, prelucrarea, adaptarea, aranjamentul și la alte modificări ale operei. Astfel, orice modificare a conținutului operei originale trebuie efectuată cu acordul autorului.

Este actuală și necesită implementare referirea la schimbarea formei pentru operele de arhitectură, a căror reproducere poate fi efectuată în mai multe forme. Operele de arhitectură pot fi reproduse în diferite planuri, fotografii, fotocopiere etc. Prin urmare, orice formă nouă de exprimare a operei de arhitectură necesită acordul autorului. Asemenea prevedere se conține la art. 122-3 din CPI, potrivit căreia „pentru operele de arhitectură, reproducerea include de asemenea executarea repetată a unui plan sau proiect-tip”.

Dreptul la reproducere poate fi realizat prin diferite mijloace, în funcție de genul căruia aparține opera. Astfel, dreptul la reproducere se poate realiza prin: fotocopiere, editare, înregistrare mecanică, dischetă sau disc de computer etc., care permite de a comunica opera într-o manieră indirectă, adică prin intermediul copiei operei, care reprezintă, de fapt, realizarea materială a operei.

Obiectul reproducerii îl constituie operele realizate de autor, care pot avea forma de manuscrise, opere muzicale, dramatice, literare, programe de computer, fotografii, opere audiovizuale etc.

Mijloacele de realizare și suporturile materiale pe care sunt aplicate operele nu au o importanță deosebită în exercitarea dreptului la reproducere. Ceea

ce este cu adevărat important în realizarea dreptului la reproducere este fixarea operei pe un suport material și înregistrarea operei de așa manieră, încât aceasta să poată fi adusă la cunoștința publicului.

Dreptul la reproducere conține mai multe mijloace sau procedee de realizare, printre care, în literatura de specialitate, sunt specificate următoarele:

a) reproducerea mecanică, adică dreptul autorului de a permite reproducerea operelor literare, dramatice sau muzicale în formă de înregistrare (fonograme sau înregistrare audiovizuală), efectuate prin metoda mecanică în cel mai larg sens al cuvântului, inclusiv prin metodele electroacustice sau electronice. Controlul privind respectarea drepturilor autorilor de opere muzicale (cu cuvinte sau fără cuvinte), în cazul valorificării operei în înregistrări mecanice, este efectuat, de obicei, de organizațiile de administrare pe principii colective sau de alte organizații împuternicite⁴;

b) editarea operei cu ajutorul tiparului sau orice altă formă de reproducere grafică a operei;

c) fabricarea unuia sau a mai multor exemplare tridimensionale ale unei opere bidimensionale (spre exemplu, un edificiu în diferite planuri) sau a unuia sau a mai multor exemplare bidimensionale ale unei opere tridimensionale (spre exemplu, fotografia unei sculpturi).⁵ Conținutul acestui mijloc de realizare a dreptului la reproducere rezultă din dispozițiile proiectului-tip de legislații din domeniul dreptului de autor elaborat de OMPI, conform căruia „prin reproducere înțelegem realizarea unuia sau a mai multor exemplare tridimensionale ale unei opere bidimensionale și realizarea unuia sau a mai multor exemplare bidimensionale ale unei opere tridimensionale, la fel introducerea operei sau a unei părți din operă într-un sistem de computer (fie într-o unitate internă de memorizare sau într-o unitate externă de memorizare a computerului)”⁶;

d) reproducerea reprografică, care, potrivit art. 3 din Legea nr. 293/1994, reprezintă o reproducere în facsimil a originalului operei scrise sau grafice în dimensiune naturală, mărită sau micșorată prin metoda copierii fotografice sau cu alte mijloace tehnice, altele decât cele de editare. Imprimarea sub formă electronică (inclusiv numerică), optică sau într-o altă formă lizibilă de mașină nu constituie o reproducere reprografică;

e) introducerea operei sau a unei părți din operă într-un sistem de computer: fie într-o unitate internă de memorizare, fie într-o unitate externă de memorizare a computerului.

Potrivit art. 2 din Directiva 2001/29/CE, autorul are dreptul la reproducerea parțială sau totală a operei. În același sens, dreptul la reproducere este reglementat de art. L.122-4 din CPI, care dispune că „orice reproducere integrală sau parțială făcută fără consimțământul autorului este ilicită”.

Legiuitorul român prevede în art. 14 din Legea nr. 8/1996 că „prin reproducere, în sensul prezentei

legi, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere”. Așadar, o reproducere parțială a operei nu poate fi efectuată fără consimțământul autorului, deoarece o astfel de reproducere este efectuată prin fixarea ei pe orice suport material, care este o prerogativă a autorului. Există, însă, și excepții de la această regulă, una dintre care este prevăzută la art. 22 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 293/1994, potrivit căruia „se permite fără consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor și fără plata remunerației de autor citarea din originalul și din traducerea operelor publicate legal în articole și lucrări critice, polemice, didactice, științifice, informative, în trecerile în revistă ale presei, programelor de radio și televiziune”.

După cum se menționează în literatura de specialitate, „pentru ca o reproducere să existe, este necesar ca fixarea, atât efemeră, cât și cea parțială, să fie de natură să permită comunicarea integrală sau a unei părți a operei. Nu poate fi calificat act de contrafacere, dacă opera a fost reprodusă fără scopul comunicării ei publicului larg, chiar și în mod parțial sau fragmentar, adică atunci când niciun element caracteristic al operei originale nu este reprodus”.⁷

În acest sens, Curtea de Casație a respins plângerea contra unei decizii prin care a stabilit că nu reprezintă o reproducere, chiar și parțială, a unui afiș publicitar ce are ca imagine un automobil, pe partea din spate a căruia este pictat un segment neînsemnat al unui havuz monumental, deoarece elementele figurative ale acestuia nu comunică direct publicului caracteristicile originale ale havuzului respectiv.⁸

Este contrară situația în care opera, sau o parte din operă, este identificabilă și permite a fi comunicată publicului. În astfel de situații, considerăm că dreptul autorului la reproducere este încălcat, adică este comis un act de contrafacere. Potrivit jurisprudenței franceze, Curtea de Casație a examinat un caz ce se referă la utilizarea unei opere într-o publicitate comercială, prin care „utilizarea unui afiș ca element de decor într-un film publicitar nu implică o simplă expoziție a acestui afiș; ea constituie, în sine, pentru terți o nouă reproducere a operei de pictură”. Prin urmare, Curtea a decis că „în ciuda caracterului accesoriu și fugitiv al prezentării operei de pictură în derularea filmului publicitar, o astfel de utilizare care vizează interdicția de la art. L.122-4 din CPI constituie o manifestare ilicită”.⁹

În conformitate cu art. 2 din Directiva 2001/29/CE, se interzice reproducerea permanentă sau temporară a operei fără permisiunea autorului. Într-o opinie expusă în literatura de specialitate, „este indiferent pentru existența reproducerii dacă fixarea are caracter permanent sau temporar. În egală măsură, monopolul autorului îi permite să supună autorizării nu numai fixarea materială a operei, ci și orice împrumut din operă, chiar și parțial, care poartă asupra elementele protejate”.¹⁰

De menționat că, potrivit art. 2 din Directiva 2001/29/CE, sunt interzise actele de reproducere directă sau indirectă a operei. Asemenea prevederi sunt argumentate prin faptul că reproducerea poate fi efectuată în diverse etape: într-un caz, reproducerea se poate efectua având ca bază însăși opera originală și, în alt caz, de pe o copie a operei deja existente.

Scopul final al reproducerii directe este de a multiplica într-un anumit număr de exemplare de opere sau, altfel spus, de copii; în schimb, reproducerea indirectă nu are ca finalitate obținerea de copii, dar, mai curând, de a face posibil accesul la operă prin diferite mijloace, astfel că acțiunea de reproducere indirectă a operei fără permisiunea autorului reprezintă un act de contrafacere. Nu poate fi pus la îndoială că stocarea unei opere în computer este un act de imprimare a operei, adică de reproducere. Imprimarea unei opere pe server, la care se permite accesul publicului, este o reproducere indirectă și prohibiția acestei acțiuni de către autor este necesară și evidentă. În acest sens, există o poziție susținută de OMPI care a fost propusă pentru preambul în cadrul discuției de aprobare a Acordului OMPI din 20 decembrie 1996 privind dreptul de autor, dar care a fost respinsă de negociatori. Potrivit acestei poziții, „dreptul de reproducere menționat la art. 9 din Convenția de la Berna și limitele care pot fi asortate se aplică integral în spațiul numeric, în particular în cazul utilizării operelor sub formă numerică. Se recunoaște că stocajul unei opere protejate sub formă numerică pe un suport electronic constituie o reproducere în sensul art. 9 din Convenția de la Berna”.¹¹

Analizând cele expuse și ca urmare a faptului că, după cum s-a menționat, Legea nr. 293/1994, atunci când definește reproducerea, nu cuprinde toate elementele actuale în realizarea dreptului la reproducere, venim cu o propunere *de lege ferenda*, astfel ca noțiunea de reproducere să aibă următorul conținut: „Prin reproducere se înțelege realizarea integrală sau parțială a operelor sau fonogramelor; directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloc sau în orice formă, inclusiv imprimarea înregistrărilor audio sau video, precum și imprimarea operei sau fonogramei în format electronic sau într-o altă formă lizibilă de mijloacele electronice”.

Note:

¹ *Tratate internaționale*. Vol. 9. – Chișinău: Moldpres, 1999, p. 134.

² Institutul European din România, Proprietatea intelectuală, Seria acquis comunitar nr. 5, octombrie 2003, p. 51-70.

³ V. Roș, B. Dragoș, O. Spineanu-Matei. *Dreptul de autor și drepturile conexe*. – București: ALL Beck, 2005, p. 255.

⁴ WIPO GLOSSARY of terms of the law of copyright and neighboring rights, Pub. WIPO. - Geneva, 1981, p. 157.

⁵ *A se vedea*: A. Francon. *Cours de la propriété littéraire, artistique et industrielle*. - Paris: Litec, 1999, p. 237.

⁶ *Projet de dispositions types de législation dans le domaine du droit d'auteur de OMPI*, CE/MPC/II/2/1,II,III; CE/MPC/II/2. S.1., 1989

⁷ F. Pollaud-Dulian. *Le droit d'auteur*. – Paris: Economica, 2005, p. 470.

⁸ *Revue internationale du droit d'auteur*, ianuarie 1988, p. 94.

⁹ F. Pollaud-Dulian. *Le droit d'auteur*, p. 470.

¹⁰ Gh. Gheorghiu. *Operele audiovizuale*. – București: Lumina Lex, 2004, p. 174.

¹¹ *Lamy droit des medias et de la communication*, Tome1, Lamy, 2005, p. 163-164.